

Maja Wojciechowska, Monika Orzół

Biblioteka jako trzecie miejsce. Przykład bibliotek szkół medycznych

A library as the third place. On the example of medical school libraries

Institute of Polish Language and Literature, Faculty of Languages, University of Gdańsk, Poland
Correspondence to: maja.wojciechowska@gmail.com

STRESZCZENIE: W artykule zaprezentowano biblioteki w szerokim kontekście społecznym i kulturotwórczym. Określono zadania i funkcje instytucji bibliotecznych, nieograniczające się wyłącznie do gromadzenia, przetwarzania i udostępniania informacji. Zwrócono uwagę na mediacyjny charakter bibliotek, a także na ich rolę w pośredniczeniu w procesach komunikacji społecznej. Podkreślono, że instytucje biblioteczne mogą łączyć ofertę wielu innych ośrodków kultury, w wyniku czego pełnią nierzadko funkcje zbliżone do galerii sztuki, muzeów czy sal koncertowych. Przede wszystkim jednak zauważono, iż biblioteki to miejsca spotkań lokalnej społeczności i przestrzenie, gdzie można odpocząć, produktywnie spędzając czas. Dlatego właśnie przywołano koncepcję trzeciego miejsca, którą realizować mogą również biblioteki działające przy ośrodkach medycznych i ośrodkach kształcenia kadr medycznych, zwłaszcza że – jak oceniają bibliotekarze – studenci kierunków medycznych znacznie więcej czasu spędzają w kampusie (a zatem i w bibliotekach, będących centrami uczenia się) niż w domu. Celem artykułu było zaprezentowanie rozwiązań stosowanych przez wybrane biblioteki medyczne na świecie. Na podstawie analizy literatury omówiono niektóre interesujące projekty.

SUMMARY: The article features libraries from a wide social and culture-forming perspective. The tasks and functions of libraries going beyond collecting, processing and disclosing information were established. Attention was drawn to the mediation nature of libraries, and to their role of an intermediary in social communication processes. The article puts emphasis on the fact that libraries can combine the offer of many other cultural centers, thus oftentimes they have functions similar to those of art galleries, museums or concert halls. The main conclusion, however, was that libraries are meeting places for local communities and a space where one can relax while doing something productive. That is why the concept of a third place was referred to. It can be implemented also by libraries functioning at centers for medical studies and centers for professional development of medical personnel, especially considering the fact that – according to librarians – medical students spend much more time on campus (and hence also in libraries, which are learning centers) than at home. The article attempted to present the solutions applied by selected medical libraries in the world. Some interesting projects were discussed based on analysis of the literature.

KEYWORDS: academic libraries, scientific libraries, medical libraries, third place.

This is an open access article under the CC BY-NC-ND license.

Ze względu na funkcje pełnione przez biblioteki, a także społeczne aspekty ich działalności coraz częściej wspomina się o możliwości odgrywania przez nie roli „trzeciego miejsca”. Termin – jak pisze Jarosław Jędrzych – jest powszechnie znany w środowisku bibliotekarskim, a w realizacji tej koncepcji dostrzeżono możliwość utrzymania popularności bibliotek i odzyskania „odpływających czytelników” [1].

Koncepcję trzeciego miejsca stworzył amerykański socjolog Ray Oldenburg, który w swojej pracy *The Great Good Place* opisuje to pojęcie następująco: „Trzecie miejsce to miejsce odpoczynku – nie tylko od pracy, lecz także od wykonywanych na co dzień rutynowych czynności. Jest neu-

tralną przestrzenią, w której spędzamy wolny czas, spotykamy przyjaciół, odpoczywamy po pracy zawodowej, pracach domowych, nabieramy oddechu przy filiżance kawy (herbaty), obserwujemy i pokazujemy się innym. *Trzecie miejsca* wzmacniają w nas poczucie przynależności do otoczenia oraz więzi z innymi – znanymi lub potencjalnie bliskimi nam osobami. Są to miejsca, w których tętni życie lokalnej społeczności, gdzie rodzą się nowe pomysły, utrwalają się lub ewoluują ważne w danym środowisku wartości” [2].

Terminu tego używa się więc w odniesieniu do miejsc spotkań, w których „odbywają się procesy socjalizacji – nie tylko takich tradycyjnie łączonych z rozrywką, ale także wie-

dzą” [3]. Co istotne, w myśl ogólnej definicji terminu, dom (pierwsze miejsce) ani praca (drugie miejsce) nie mogą odgrywać roli trzeciego miejsca, ponieważ „trzęcie miejsca to różnorodne miejsca publiczne, gdzie regularnie, dobrowolnie, nieformalnie i przewidywalnie goszczą grupy jednostek, pozostając poza sferami pracy i domu” [1].

Głoszona przez Oldenburga idea pokazuje, że człowiek ma potrzebę przebywania w przestrzeni nieformalnej, gdzie będzie czuł się swobodnie i komfortowo. To strefa, w której zachodzą interakcje społeczne, budują się więzi, wzrasta poczucie przynależności i akceptacji. Chociaż wśród przykładów trzecich miejsc Oldenburg nie wymienił bibliotek, okazuje się, że nowoczesne instytucje biblioteczne są predestynowane i w pełni przygotowane, by taką funkcję pełnić [4].

Obecnie biblioteki podejmują liczne działania mające na celu tworzenie przestrzeni przyjaznej czytelnikowi. Niewątpliwie w centrum zainteresowania instytucji bibliotecznych znajduje się użytkownik. W wielu publikacjach na temat rozwoju bibliotek podkreśla się, że „książka jest nadal ważna, ale nie najważniejsza. Najistotniejszy jest człowiek, a książki i usługi biblioteczne są jedynie narzędziami służącymi jego rozwojowi” [5]. Ofertę bibliotek opracowuje się zatem w taki sposób, by trafiała do szerokiego grona odbiorców, a strategię rozwoju i promocji uwzględniają preferencje różnych grup użytkowników. Jak zauważa Jacek Wojciechowski, na przestrzeni lat doszło w bibliotekach do zmiany paradygmatu, w wyniku czego skoncentrowano uwagę na kontakcie z czytelnikiem, jego potrzebach i zainteresowaniach: „Nowy kształt bibliotecznego pośrednictwa w komunikacji publicznej, odmienna hierarchizacja składników ważnych oraz inne rozłożenie akcentów – wymuszone przez nową konfigurację tej komunikacji oraz zwielokrotnioną skalę zasięgu – wszystko to musiało spowodować zmiany w samej koncepcji oraz filozofii bibliotekarstwa. (...) Tradycyjnie paradygmat biblioteczny konkretyzował się przede wszystkim jako powinność gromadzenia i przechowywania zasobów, a więc tworzenia własnej kolekcji (z czasem incydentalnie dopełnianej zewnątrz, w międzybibliotecznej konfiguracji) oraz jej udostępniania. (...) To już przeszłość. Gromadzenie, utylizacja i przechowywanie komunikatów nadal wchodzi w skład bibliotecznego paradygmatu, ale od dłuższego czasu to użytkownik, a nie kolekcja, jest dla biblioteki najważniejszy. Dominuje mianowicie nastawienie na publiczność i na mediacyjny dialog z tą publicznością. W następstwie głównym przejawem powinności jest już nie tylko udostępnianie zasobów, lecz rozpowszechnianie treści (to nie to samo), szczególnie informacyjnych, oraz organizowanie dostępu do komunikatów i treści. No i to jest właśnie nowa formuła bibliotecznego mediacji. Podporządkowa-

na finalnie intencji pożytku publiczności, poddanej procesom bibliotecznego pośrednictwa” [6].

Biblioteka, również naukowa, to obecnie coraz częściej lokalne centrum wiedzy, informacji i kultury, co z pewnością zachęca do korzystania z jej oferty. Celem jest włączenie usług instytucji w codzienne życie ludzi, tak by stała się ona odwiedzanym systematycznie trzecim miejscem. Jednak by przygotować odpowiednią ofertę dla społeczności, trzeba najpierw rozpoznać jej potrzeby informacyjne. Dlatego tak istotna staje się relacja instytucji bibliotecznej z obsługiwaną społecznością. W przypadku bibliotek publicznych będzie to społeczność lokalna, a w przypadku bibliotek fachowych – środowisko specjalistów, np. przedstawicieli zawodów medycznych i studentów korzystających z usług biblioteki medycznej.

Biblioteka publiczna powinna być mocno osadzona w środowisku, w którym działa. Dzięki temu możliwa jest socjalizacja, tworzenie prawdziwych więzi i budowanie wspólnoty między czytelnikami. Działalność instytucji bibliotecznych sprzyja także pogłębianiu poczucia tożsamości zawodowej użytkowników oraz promowaniu kultury i etosu zawodu. Wśród wielu korzyści płynących z budowania relacji w najbliższym otoczeniu biblioteki wymienia się też możliwość współpracy z innymi instytucjami, o czym pisze Jolanta Sobiełga: „Wspólną cechą tego typu zachowań jest budowanie partnerskich relacji. (...) Skuteczni menadżerowie koncentrują uwagę na relacjach biblioteki z innymi organizacjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym, m.in. poprzez ukazywanie partnerom korzyści, jakie mają lub mogą mieć ze współpracy z biblioteką. Jeśli biblioteka świadczy usługi miejscowym studentom, to korzyści czerpie np. szkoła prywatna czy uniwersytet, który ma tu swoją filię. W przypadku, gdy biblioteka przyjmuje studentów na praktyki zawodowe, jest podobnie. Biblioteka udostępniająca książki w szpitalu, świadcząc usługi swoim klientom, świadczy przecież także korzyści szpitalowi. Zgodnie z tą logiką lista beneficjentów biblioteki jest w każdym środowisku pokaźna. (...) Asertywna biblioteka oczekuje ekwiwalentnej wymiany. W zamian za szeroko pojęte wspieranie jej poczyniń ma prawo, w granicach swych statutowych obowiązków, do rozwijania bardziej ekwiwalentnych form współpracy kosztem innych” [7].

Przedstawione zagadnienia wiążą się z zabiegami marketingowymi stosowanymi przez biblioteki. Do działań marketingowych zaliczana jest promocja, a więc „informowanie o produkcie organizacji, o wszelkich podejmowanych działaniach po to, aby uzyskać aprobatę społeczną oraz jeśli to możliwe, zaangażowanie w działania i pomoc ze strony społeczeństwa” [8]. Promocja opiera się m.in. na reklamie i PR, a za-

tem przede wszystkim na komunikowaniu się z otoczeniem społecznym.

Tworzenie wizerunku biblioteki jako przestrzeni przyjaznej i otwartej, w której czytelnik może rozwijać swoje zainteresowania, poszerzać wiedzę, zrelaksować się bądź spotkać z innymi użytkownikami, jest niezwykle istotne w kontekście koncepcji trzeciego miejsca. Zaprezentowanie usług bibliotecznych w atrakcyjny, innowacyjny, ciekawy sposób sprawia, że biblioteka nie kojarzy się już tylko z gromadzeniem, przechowywaniem i wypożyczaniem książek. Nowoczesne biblioteki akademickie są przekształcane w centra wiedzy i nauki, integrowane z miejscami odpoczynku, takimi jak kawiarnie czy strefy relaksu.

Aby zasygnalizować nowe funkcje tak przeorganizowanej biblioteki, wykorzystuje się marketing internetowy, którego podstawowym narzędziem w przypadku bibliotek jest, poza mediami społecznościowymi, strona internetowa placówki. To pierwsze ogniwo łączące instytucję z potencjalnym użytkownikiem, a także skarbnica wiedzy o bibliotece, jej usługach i zasobach [9]. Dlatego też należy zadbać, by strona WWW była „zachęcająca, przyjazna, przejrzysta i estetyczna (...), szybko udostępniająca dane, informująca o wydarzeniach, nowościach i ofertach imprez kulturalnych” [10]. Jednak oprócz informacji i reklam zamieszczanych w sieci instytucje biblioteczne, a zwłaszcza biblioteki publiczne, podejmują wiele innych – kluczowych dla wizerunku – działań promocyjnych. Są to przykładowo: organizowanie wystaw; organizowanie warsztatów dla bibliotekarzy; organizowanie warsztatów i lekcji bibliotecznych dla czytelników; realizowanie spotkań autorskich; dostarczanie książek do domu ludziom starszym i chorym; przeprowadzanie konkursów plastycznych, pisarskich itp.; organizowanie kiermaszów książek; współpraca z lokalnymi władzami w celu organizacji konkursów i festynów [8].

Wbrew pozorom wiele z powyższych działań mogą realizować biblioteki uczelniane, które rozszerzają pole działania i coraz częściej współpracują z lokalną społecznością, nie ograniczając się do współpracy ze środowiskiem naukowym. Pamiętać też należy, że biblioteki jako niekomercyjne organizacje kulturalno-naukowe przez działania marketingowe promują nie tylko samą instytucję, ale przede wszystkim czytelnictwo. Biblioteki komunikujące się ze społeczeństwem wspierają szeroko rozumianą edukację i przyczyniają się do kształtowania nawyków czytelniczych. Coraz więcej szkół wyższych dostrzega także, że atrakcyjna oferta biblioteki akademickiej skierowana do młodych ludzi, np. licealistów, może pomóc w nawiązaniu nici porozumienia i w przyszłości skutkować podjęciem studiów na danej uczel-

ni. Stąd w ofertach bibliotek akademickich pojawiają się coraz częściej zajęcia dla młodzieży licealnej.

Na pełny wizerunek instytucji bibliotecznej jako trzeciego miejsca składa się wiele elementów. Zaznaczyć trzeba jednak, że to, jak czytelnicy postrzegają bibliotekę, zależy w dużej mierze od jej personelu. Bibliotekarz jest poniekąd wizytówką instytucji. Wykonywana przez niego praca wpływa znacząco na kształtowanie opinii użytkowników o placówce. Dlatego też ważne jest, by inwestować w kadrę biblioteczną, przykładowo przez szkolenia, kursy czy warsztaty.

W dobie rozwoju technologicznego, cyfryzacji i digitalizacji szczególną rolę odgrywają kompetencje związane z obsługą i umiejętnym wykorzystaniem technologii, oprogramowania i urządzeń znajdujących się w instytucjach bibliotecznych, a zwłaszcza w nowoczesnych bibliotekach uczelnianych. Bibliotekarz powinien swobodnie poruszać się w przestrzeni multimedialnej oraz w pełni wykorzystywać możliwości nowych technologii. Ponadto pracownik biblioteki pełni funkcję mediatora, pośrednika w procesie zdobywania informacji. Niezbędne jest więc odpowiednie przygotowanie personelu: „Mediator (często zespół mediacyjny) musi dysponować pogłębioną wiedzą przedmiotową, merytoryczną, żeby kompetentnie i po partnersku współpracować z użytkownikiem na płaszczyźnie problemowej. Równolegle zaś konieczna jest doskonała znajomość zasad komunikowania się, struktur publicznej transmisji treści informacyjnych i nieinformacyjnych, a także procesów i procedur bibliotecznych” [6].

Kompetencje informacyjne personelu bibliotecznego są wyjątkowo istotne w placówkach akademickich, a szczególnie w bibliotekach uczelni medycznych, które zapewniają dostęp do wiedzy wysokospecjalistycznej. Pamiętać trzeba również, że bibliotekarz reprezentuje instytucję w bezpośrednim kontakcie z klientem. Dobór odpowiednich osób na to stanowisko wydaje się zatem jednym z kluczowych elementów strategii marketingowych bibliotek. W tym kontekście wspomina się coraz częściej o przemyślanym i sprawnym procesie rekrutacyjnym: „Wydaje się, że personel usługowy odgrywa ważną rolę we wszelkiego rodzaju organizacjach usługowych. (...) Weryfikacja kadry wymaga profesjonalnego podejścia. Tego zadania podjąć się mogą tylko ludzie właściwie przygotowani do rekrutacji kadr. Przypadkowe zatrudnienie niewłaściwej osoby może pociągnąć za sobą poważne konsekwencje (utrata stałych klientów, utrata wiarygodności, pogorszenie jakości usług itp.). Jeśli dana zatrudniona osoba nie spełnia oczekiwań, należy podjąć właściwe kroki (zmiana stanowiska pracy, dodatkowe szkolenia itp.). Pracodawca ma prawo i obowiązek dokonywać rotacji, zmian i kontroli” [11].

Bibliotekarze odgrywają ważną rolę w społeczeństwie, ponieważ swoją pracą przyczyniają się do jego rozwoju na wielu poziomach. Obowiązkiem pracowników bibliotek jest aktywne uczestnictwo w podnoszeniu świadomości znaczenia informacji i wiedzy, a także zapewnienie swobodnego do nich dostępu – w celu poprawy jakości życia, wspierania rozwoju kulturalnego i cywilizacyjnego [12]. Za Emilią Lepkowską i Karoliną Popławską powiedzieć trzeba, że to właśnie na bibliotekarzach spoczywa również „powinność propagowania zasad etycznego korzystania z dóbr nowych technologii oraz przeciwstawiania się wszelkim działaniom szkodziwym – rozpowszechnianiu treści wzywających do dyskryminacji czy kłamliwych” [12].

Wykwalifikowana kadra przyczynia się niewątpliwie nie tylko do świadczenia wysokiej jakości usług informacyjnych – uczestniczy też w kształtowaniu przestrzeni kulturalnej, edukacyjnej, społecznej, naukowej itd. Jednak aby instytucja mogła pełnić funkcję trzeciego miejsca, należy zadbać także o jej przestrzeń fizyczną, w tym architektoniczną. Aranżacja i zagospodarowanie przestrzeni powinny przebiegać zgodnie z koncepcją, typem i ukierunkowaniem instytucji

bibliotecznej. To oczywiste, że inaczej wyglądać będzie biblioteka dziecięca, a inaczej – placówka nastawiona głównie na dorosłego czytelnika czy środowisko specjalistów w jakiejś dziedzinie, np. medycynie i naukach o zdrowiu. Niemniej warto wspomnieć o pewnych ogólnych, podstawowych elementach organizacji przestrzeni bibliotecznych.

Aranżując wnętrze biblioteki, trzeba uwzględnić przede wszystkim komfort użytkowników i bibliotekarzy. Podkreśla się tu dobór odpowiedniego oświetlenia, kolorystyki i umeblowania zapewniającego funkcjonalność pomieszczeń [13]. Ze względu na fakt, że biblioteki naukowe coraz częściej przeobrażają się w centra wiedzy i nauki, poza czytelniami należy – w miarę możliwości – tworzyć przestrzenie, które byłyby dogodnym miejscem spotkań grupowych, wystaw, warsztatów czy szkoleń bibliotecznych (zob. il. 1–8). W kontekście bibliotek uniwersyteckich wspomina się o konieczności powstawania pomieszczeń takich jak: sale konferencyjne, laboratoria komputerowe, pokoje seminaryjne, centra produkujące multimedia, kawiarenki i snack bary, ogólnie dostępne sale ćwiczeniowe, centra edukacyjne, galerie artystyczne, audytoria, sale laboratoryjne [14].

Il. 1. Sala wystawowo-widowiskowa w Bibliotece Publicznej w Piasecznie.

Źródło: <https://biblioteka-piaseczno.pl/>

II. 2. Kawiarnia prasowa w Bibliotece Publicznej w Oświęcimiu.

Źródło: <https://www.facebook.com/mbp.oswiecim/>

II. 3. Strefa „Baw się” w Bibliotece Publicznej w Krośnie Odrzańskim.

Źródło: <https://www.fotodomy.pl/mediateka-w-krosnie-odrzańskim/>

II. 4. Strefa relaksu w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Śmiglu.

Źródło: <https://www.facebook.com/centrumkulturywsmiglu/>

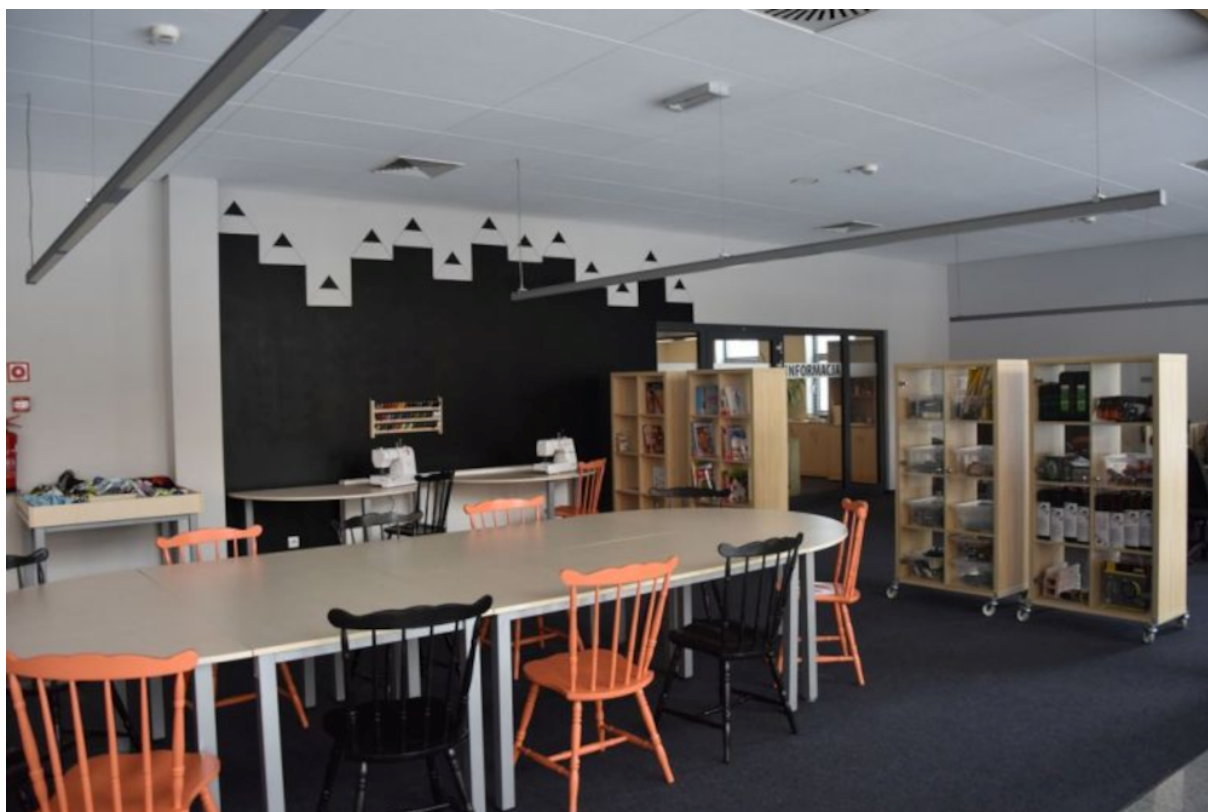
II. 5. Przestrzeń dla dzieci w Miejskiej i Powiatowej Bibliotece Publicznej w Drawsku Pomorskim.

Źródło: <https://biblioteka.kulturadrawsko.pl/>

II. 6. Pracownia komputerowa w Sopotece.

Źródło: <https://www.propertydesign.pl/>

II. 7. Pracownia Craft Studio w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Ł. Górnickiego w Oświęcimiu.

Źródło: <http://www.klubykreatywnosci.org/oswiecim/>

Il. 8. Pracownia Prototypownia 1.0 w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Legionowie.

Źródło: <http://www.klubykreatywnosci.org/legionowo/>

Nowoczesne instytucje biblioteczne nie mogłyby istnieć bez odpowiedniego wyposażenia technicznego, które stanowi jeden z czynników kształtujących przestrzeń fizyczną bibliotek. Wśród koniecznych rozwiązań wymienia się: zastąpienie monitorów CRT monitorami LCD, przejście na katalogi OPAC, wprowadzenie punktów do samodzielnego wypożyczania i zwracania książek, zabezpieczenia RFID, monitoring oraz upowszechnienie urządzeń mobilnych i sieci bezprzewodowych [15]. W przypadku bibliotek medycznych zauważalny jest trend przeobrażania przestrzeni magazynowych w strefy odpoczynku i swobodnej lektury, co można uzyskać dzięki digitalizacji zbiorów i wyeliminowaniu zasobów drukowanych na rzecz baz elektronicznych. Ze względu na dynamiczny rozwój nowych technologii istotną cechą budynków bibliotecznych staje się również elastyczność, a więc możliwość szybkiego przekształcania wnętrza zgodnie z duchem zachodzących przemian.

Szeroki wachlarz możliwości oferowanych przez biblioteki publiczne i naukowe jest efektem modernizacji instytucji bibliotecznych, co – jak słusznie zauważa Grzegorz Gmiterek – staje się poniekąd konieczne: „Biblioteka to z natury rzeczy miejsce aktywności i twórczości. Nowe media i poszczególne elementy Web 2.0 doskonale pomagają jej utrzymać ten status. Wprowadzenie technologicznych i organizacyjnych zmian wydaje się dzisiaj być koniecznym warunkiem

jej rozwoju. (...) Oczywiście nie powinno się mówić o rewolucji, ale raczej ewolucji w kierunku instytucji przystającej do dzisiejszej rzeczywistości informacyjnej. Warto też zwrócić uwagę na tradycyjną rolę biblioteki jako miejsca spotkań (centrum prelekcji naukowych, dyskusji, prezentacji ciekawych zjawisk dotyczących świata kultury i nauki itp.), która w odniesieniu do multimediów może być poszerzona o swoisty aspekt wirtualności i dodatkowe możliwości komunikacji z czytelnikiem (np. wirtualny świat Second Life, wideokonferencje, komunikatory internetowe, serwisy typu wiki czy mikroblogging)” [16].

W związku z powyższym powstała też koncepcja Biblioteki 2.0 (Library 2.0), w której oprócz wykorzystywania nowych mediów podkreśla się rolę użytkownika jako współtworzącego instytucję. Definicji zjawiska jest wiele, każda kładzie nacisk na inny aspekt idei. Warto jednak – za autorem książki *Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu: biblioteka 2.0* – pochylić się nad ujęciem przedstawionym przez Michaela Caseya, który w definicji zamieszczonej na łamach swojego blogu opisuje Library 2.0 w następujący sposób: „jest to zbiór pochodzących z różnych źródeł pomysłów i narzędzi, które mogą być zintegrowane z modelem działalności bibliotecznej zarówno w celu poprawy jakości już istniejących usług, ale także zaproponowania użytkownikom nowych możliwości interaktywnej współpracy z bi-

biotekarzami. Jest to także ciągle badanie użyteczności proponowanych rozwiązań, zastępowanie ich nowszymi, bardziej zaawansowanymi usługami". Istotna jest tutaj promocja aktywności użytkowników, dzięki czemu stają się oni współtwórcami zasobów, co w konsekwencji przekłada się na doskonalenie usług bibliotecznych. Partycypacja użytkowników oznacza według Caseya uczestnictwo, zaangażowanie klientów biblioteki w tworzenie i rozwijanie działalności bibliotecznej (program działania, usługi) [16].

Niewątpliwie idea Biblioteki 2.0 wpisuje się również w model funkcjonowania trzeciego miejsca. Nowoczesna instytucja biblioteczna to przestrzeń, w której czytelnik może się zrelaksować, odpocząć, zgłębiać wiedzę i rozwijać zainteresowania, korzystając z multimediów. Jest to także miejsce dla użytkowników zaangażowanych, nawiązujących ze sobą relacje i dzielących się opiniami. Ponadto, co warto podkreślić, nowoczesna biblioteka powinna uwzględniać preferencje różnych grup czytelników. Zmiany związane z rozwojem technologii nie mogą zatem zupełnie eliminować książki papierowej [4], choć w przypadku specjalistycznych bibliotek naukowych najbardziej funkcjonalnym źródłem wiedzy wydają się łatwo przeszukiwalne elektroniczne bazy danych ze zdalnym dostępem. Wiele instytucji bibliotecznych nadal nastawionych jest na promowanie czytelnictwa i rozwijanie kultury czytelniczej. Dlatego też gromadzenie, przechowywanie i wypożyczanie tradycyjnego księgozbioru to wciąż jeden z podstawowych celów bibliotek publicznych, o którym nie należy zapominać. Zdaje się więc, że najlepiej sprawdzi się model biblioteki hybrydowej, łączącej nowoczesne i tradycyjne środki przekazu, która będzie w stanie integrować społeczność i wspierać jej rozwój kulturalno-społeczny.

Koncepcja biblioteki jako trzeciego miejsca niewątpliwie zyskuje dużą popularność, i to nie tylko w ramach bibliotekarstwa publicznego. Analiza literatury fachowej pokazuje szerokie wykorzystanie tej koncepcji na różnych polach. Badania dotyczące roli biblioteki jako trzeciego miejsca prowadzone są w odniesieniu do bibliotek wiejskich [17], bibliotek szkolnych [18, 19] i adresujących swoje usługi do młodzieży [20], bibliotek akademickich [21], bibliotek fachowych – jak biblioteki prawnicze [22] czy medyczne [23, 24] – a także bibliotek jako trzecich miejsc w sferze fizycznej i w przestrzeni wirtualnej [25]. Jak tłumaczą autorki jednego z artykułów poświęconych tej tematyce: „Tradycyjne trzecie miejsce zapewniają fizyczną przestrzeń kontaktu z ludźmi oraz doświadczenia społeczne poza domem i miejscem pracy/szkółą. Instytucje tak różne jak centra fitness, biblioteki i salony kosmetyczne są przykładami miejsc trzecich – miejsc, w których ludzie gromadzą się i często rozmawiają o ważnych dla nich sobie sprawach. Biblioteki mają długą tradycję integro-

wania społeczności, co stawia je w czołówce tradycyjnych trzecich miejsc. W miarę tworzenia i ewolucji witryn internetowych bibliotek poczucie zapewniane przez fizyczne trzecie miejsce będzie ustępować trzeciemu miejscu w Internecie. Wiele na temat łączności i społeczności online można się nauczyć z koncepcji miejsc trzecich oraz ich znaczenia w prawdziwym życiu i w cyberprzestrzeni. Tradycje bibliotek jako fizycznych trzecich miejsc dostarczają prognoz, projekcji czy inspiracji związanych z dalszą dobrą obsługą bibliotek w formie online" [25].

Kolejną istotną kwestią podejmowaną na łamach czasopism jest zamykanie bibliotek w czasie pandemii koronawirusa, a w konsekwencji – utrata dostępu do trzeciego miejsca przez duże grupy osób, dla których obecność w tej przestrzeni i kontakt z drugim człowiekiem są warunkiem utrzymania zdrowia psychicznego i dobrej kondycji emocjonalnej [26, 27].

Biblioteki akademickie – w tym medyczne – również mogą rozwijać swoje funkcje, nie ograniczając się do zadań związanych z dystrybuowaniem informacji. Zajmują wyjątkowe miejsce w systemie edukacji, ponieważ są miejscami uniwersalnym – nie są ani przestrzenią stricte edukacyjną, ani typową strefą odpoczynku. Można je wykorzystać zarówno do relaksu, jak i do pracy: indywidualnej, zespołowej czy seminarialnej. Jednak relaks w przestrzeniach biblioteki nie jest relaksem typowo fizycznym, a nauka odbywa się wtedy, gdy studenci chcą się uczyć, nie zaś gdy nakazuje im to harmonogram. Biblioteka służy również jako neutralne miejsce spotkań, przestrzeń otwarta dla wszystkich pracowników i studentów, niezależnie od ich potrzeb – pod warunkiem że respektują oni potrzeby i prawa innych. Istotną rolę odgrywa także atmosfera biblioteki, która może sprzyjać kontaktom społecznym lub je blokować. Dochodzi tu do integracji, łączności i współpracy.

Jak piszą Dawn Littleton i Melissa Rethlefsen [24], jednym z aktualnych trendów w bibliotekach medycznych jest przechowywanie starszych tomów czasopism poza głównym budynkiem, tak aby dostosować bibliotekę do nowej roli miejsca spotkań, kawiarni, przestrzeni do współpracy z dostępem do stanowisk komputerowych. Jest też jasne, że niezależnie od kierunku, w którym zmierza biblioteka, posiadanie fizycznej przestrzeni ma wpływ na studentów. W jednym z ostatnich badań naukowcy odkryli, że studenci medycyny z identycznymi programami nauczania i zasobami edukacyjnymi online mają dostęp zarówno do biblioteki fizycznej, jak i wirtualnej korzystali z zasobów bibliotecznych dziesięciokrotnie częściej niż studenci bez fizycznego dostępu. Innymi słowy: pełna oferta biblioteki, uwzględniająca i tradycyjny dostęp fizyczny, i zbiory elektroniczne, znacząco

wpływa na zwiększenie wykorzystania zasobów. Nasuwa się więc wniosek, że mimo łatwego dostępu do informacji elektronicznych biblioteka jako miejsce jest nadal wysoko ceniona oraz intensywnie użytkowana. Czytelnicy chętnie gromadzą się w atrakcyjnych, centralnie położonych budynkach i przestrzeniach bibliotecznych, które dysponują nowoczesnym zapleczem technologicznym oraz są dostosowane do potrzeb grup i pojedynczych osób. Oprócz serwowania kawy biblioteki wspierają naukę w małych grupach i szkolenia w większych zespołach, zapewniają też dobrze skomputeryzowaną przestrzeń do interdyscyplinarnej współpracy. Równie istotne są gotowość do pomocy, indywidualne podejście do użytkownika i ciche miejsca do nauki w pełnym skupieniu.

Dzięki digitalizacji i mniejszej ilości zasobów fizycznych pozostaje więcej miejsca dla ludzi, które można kreatywnie zagospodarować. W większości instytucji kształcących personel medyczny to właśnie biblioteka stanowi główną przestrzeń, gdzie studenci lub naukowcy mogą swobodnie podążać za własnymi programami rozwoju, kierując się ciekawością i doniesieniami naukowymi. W przeciwieństwie do sali wykładowej, laboratorium czy sali egzaminacyjnej biblioteka nie wymaga ukończenia programu nauczania ani stosowania się przez użytkownika do określonych procedur związanych z poszerzaniem wiedzy specjalistycznej. Co więcej, pracownicy biblioteki aktywnie wspierają i pielęgnują rozwój studentów i badaczy w zakresie uczenia się i poszukiwań, nie przejmując się tym, czy w przyszłości przyniesie to wymierne efekty [24]. Aktywności podejmowane w bibliotece pozbawione są zatem presji, nie ma tu nacisku na osiągnięcie określonych skutków, co z kolei ułatwia relaks i nawiązywanie relacji społecznych, ale też proces samodzielnej nauki.

Warto zwrócić uwagę, że na bibliotekę jako przestrzeń fizyczną można patrzeć wieloaspektowo. Ciekawe doświadczenie opisują japońscy bibliotekarze z Tohoku University Medical Library. 11 III 2011 r. potężne trzęsienie ziemi o sile 9 st. nawiedziło obszary północno-wschodniej Japonii, m.in. miasto Sendai, i spowodowało tsunami, które doprowadziło do bezprecedensowych katastrof w nadmorskich obszarach regionu Tohoku (ok. 20 tys. zabitych i zaginionych). Podczas trzęsienia w tamtejszej bibliotece medycznej, mieszczącej się w trzy piętrowym budynku odpornym na wstrząsy, większość książek spadła z półek, ale regały pozostały stabilne dzięki skutecznemu zamocowaniu. Stosy książek blokowały wąskie przejścia między regałami. Na szczęście wszyscy pracownicy i użytkownicy biblioteki bezpiecznie ewakuowali się na zewnątrz budynku. Już 14 III udało się otworzyć pierwsze piętro biblioteki. Wynikało to z faktu, że wcze-

śniej było ono wykorzystywane na strefę Learning Commons, z otwartą przestrzenią do spotkań grupowych, i nie zostało zasypane przez stosy materiałów bibliotecznych. Dzięki temu studenci, personel i wykładowcy na wczesnym etapie katastrofy mieli zapewnione wygodne, funkcjonalne i bezpieczne miejsce. Historia ta pokazuje, że w strefach narażonych na trzęsienia ziemi biblioteki, a zwłaszcza biblioteki medyczne, powinny funkcjonować jako obiekty, które nie tylko sprzyjają gromadzeniu informacji, ale także stanowią bezpieczne przestrzenie – oazy spokoju dla studentów i personelu medycznego podczas kataklizmu [28].

W celu lepszego zobrazowania, jak mogą wyglądać otwarte przestrzenie bibliotek medycznych, pełniące poza typowymi funkcjami informacyjnymi również funkcje społeczne, poniżej zaprezentowano kilka przykładów.

MOREHOUSE SCHOOL OF MEDICINE, ATLANTA

Morehouse School of Medicine (MSM) to prywatna szkoła medyczna w Atlancie w amerykańskim stanie Georgia, która do 1981 r. funkcjonowała w ramach Morehouse College. Przed realizacją projektu reorganizacji przestrzeni bibliotecznej dużo miejsca zajmowały rzędy magazynowanych zasobów drukowanych. Dzięki digitalizacji usunięto wiele z nich, a uzyskaną przestrzeń zamieniono na powierzchnię użytkową. Stworzono nową, elastyczną, wielofunkcyjną przestrzeń dydaktyczną i archiwalną oraz zaplecze administracyjne. Obszar dla użytkowników składa się z całodobowych sal do pracy zespołowej, sal konferencyjnych i nieformalnych miejsc do czytania w nasłonecznionym otoczeniu. Szczególnie interesujące są całodobowe gabinety i pokoje do pracy zespołowej, z których każdy może pomieścić maksymalnie sześciu studentów. W pokojach zapewniono dostęp do Internetu i wewnętrznej sieci MSM oraz interaktywnej tablicy, która zachęca do pracy grupowej. Remont biblioteki i modernizacja komputerów sprawiły, że placówka na trwałe zyskała kluczową rolę jako centrum nauki i odpoczynku studentów [29].

UNIVERSITY OF NICOSIA MEDICAL SCHOOL LIBRARY

Na Cyprze w ostatnich dwóch dekadach rozwojem programów z zakresu nauk o życiu i zdrowiu kierował Uniwersytet w Nikozji, który rozpoczął pierwszy taki program w 2011 r. To największa w kraju szkoła medyczna, oferująca studia magisterskie i podyplomowe oraz szkołę doktorską. Uczą się tutaj studenci z 64 krajów. Stanowi to niewątpliwie duże wyzwanie dla biblioteki, która odpowiada za udostępnianie wartościowych zasobów edukacyjnych, ale również za budowanie wspierającego zespołu specjalistów oraz funkcjonalnych i komfortowych przestrzeni. University of Nicosia

Medical School Library może się poszczycić interesującymi wnętrzami. Ponieważ studia medyczne pochłaniają wiele uwagi, a studenci spędzają na uczelni więcej czasu niż w domu, biblioteka jest otwarta do północy. Nowy gmach biblioteczny otwarto w listopadzie 2018 r. (zob. il. 9-10) [30].

HIRSH HEALTH SCIENCES LIBRARY

Hirsh Health Sciences Library (HHSL) jest podstawową biblioteką Tufts Health Sciences Campus w Bostonie. Biblioteka gromadzi zbiory z zakresu medycyny, stomatologii, żywienia i weterynarii oraz zbiory pomocnicze z zakresu nauk podstawowych. Oprócz bogatej oferty czasopism i książek w wersji elektronicznej i drukowanej placówka oferuje sale lekcyjne i konferencyjne, pokoje do nauki indywidualnej i grupowej oraz kawiarnię dla wykładowców, studentów i pracowników. HHSL subskrybuje prawie 1000 czasopism drukowanych i 2000 czasopism elektronicznych. Świadczy usługi informacyjne – w zakresie zdrowia publicznego, edukacji, medycyny i zarządzania – kilku instytucjom: Boston Health Sciences Campus, Jean Mayer USDA Human Nutrition Research Center on Aging oraz Tufts Medical Center Hospitals. Oferta biblioteki obejmuje ponadto udostępnianie technologii komputerowych i komunikacyjnych, m.in. wypożyczanie laptopów czy zarządzanie kursami online [31]. Połączenie księgarni, biblioteki i kawiarni pozwala na zaspo-

kajanie wielu potrzeb czytelników w jednej przestrzeni. Są to również potrzeby społeczne: kontaktu z drugą osobą, rozmowy, relaksu w niestresującym otoczeniu.

BROWNLESS BIOMEDICAL LIBRARY, UNIVERSITY OF MELBOURNE

Projekt Brownless Biomedical Library, biblioteki University of Melbourne, stworzony w 2010 r., zakładał gruntowny remont w celu stworzenia 24-godzinnego centrum nauki dla studentów i kompleksowej obsługi wszystkich grup użytkowników. Koncepcja obejmowała intensywną współpracę architektów z różnymi grupami interesariuszy i uniwersytetem przy projektowaniu i dostosowywaniu szerokiej gamy nowych przestrzeni do nauki. Dziś biblioteka wspiera proces uczenia się i nauczania poprzez usługi eksperckie, szkolenia, zasoby, uniwersytecki system zarządzania nauką i różnorodne technologie edukacyjne. Wykwalifikowani pracownicy zapewniają konsultacje badawcze i szereg innych usług, tak aby pomóc użytkownikom w prowadzeniu badań i rozwijaniu umiejętności pisania prac naukowych. Doradzają pracownikom i studentom uniwersytetu w zakresie praw autorskich, realizowania strategii informacyjnych, zarządzania informacjami i wiedzą, architektury informacji. Atrakcyjne i funkcjonalne wnętrza, przystosowane zarówno do nauki, jak i do relaksu, wzmacniają cały opisany proces [32].

Il. 9. Biblioteka Morehouse School of Medicine, Atlanta

Źródło: <https://www.architectmagazine.com/>

II. 10. Biblioteka Morehouse School of Medicine, Atlanta

Źródło: <https://www.architectmagazine.com/>

II. 11. University of Nicosia Medical School Library.

Źródło: <https://www.med.unic.ac.cy/>

II. 12. University of Nicosia Medical School Library.

Źródło: <https://knews.kathimerini.com.cy/>

II. 13. Hirsh Health Sciences Library.

Źródło: <https://medicine.tufts.edu/>

Il. 14. Hirsh Health Sciences Library.

Źródło: <https://www.dimellashaffer.com/>

Il. 15. Brownless Biomedical Library

<https://www.mcbridecharlesryan.com.au/>

Il. 16. Brownless Biomedical Library

<https://www.mcbridecharlesryan.com.au/>

BOSTON UNIVERSITY SCHOOL OF MEDICINE, ALUMNI MEDICAL LIBRARY

Boston University School of Medicine – Alumni Medical Library obsługuje wydziały medycyny i zdrowia publicznego

oraz szkołę stomatologiczną. Ponieważ istniejące przestrzenie nie były gruntownie odnawiane od czasu budowy w końcu lat 60., podjęto decyzję o renowacji. Zmieniła się koncepcja placówki, którą zaprojektowano jako centrum zasobów edukacyjnych. Zwrócono uwagę, że do użytkowników biblioteki należą zarówno studenci pierwszego roku medycyny, które stosują różnorodne style uczenia się i programy nauczania. Na przykład studenci zwykle spędzają dużo czasu, pracując z bogatymi materiałami – to skoncentrowana nauka, przeważnie z pochyloną głową. Dlatego we współpracy z radą dziekana stworzono ciche piętro do nauki. Projekt zakładał zaspokojenie rozmaitych potrzeb, otwarcie planu piętra i poprawę komunikację w całej bibliotece. Placówka oferuje różnorodne typy przestrzeni, w tym sale do nauki grupowej i izolowane akustycznie łóżka, a także wygodne kapsuły i pufy do długiej nauki lub drzemek. Wszystkie przestrzenie są dobrze zintegrowane z technologią, oświetleniem i wygodnymi meblami. Przestrzeń wystawowa na artefakty medyczne i rzadkie książki pozwala bibliotece zaprezentować własną historię. Betonowe ściany wokół schodów łączących główne piętra biblioteki zostały rozebrane i zastąpione laminowanymi przeszkleniami, aby umożliwić przenikanie światła i widoczność, a zarazem izolację akustyczną. Naturalne drewno, miękkie podłogi, obfite naturalne światło i akcenty czerwieni tworzą uspokajającą, ale żywą przestrzeń [33].

Podsumowując zagadnienie organizacji przestrzeni bibliotek, należy podkreślić, że ponieważ nauki medyczne są grupą dyscyplin intensywnie się rozwijających, biblioteki medyczne dla kadry naukowej i studentów są ważnymi ośrodkami.

kami pogłębiania wiedzy i umiejętności. Ze względu na specyficzne, niepowtarzalne warunki, w których działa każda z uczelni medycznych, powinno się systematycznie dokonywać analizy funkcjonowania biblioteki oraz postrzegać ją nie tylko jako oddział uczelni zapewniający dostęp do zasobów, lecz także jako trzecie miejsce, uczelniane centrum informacji i wiedzy. Analiza powinna uwzględniać: (1) określenie adekwatności usług bibliotecznych do potrzeb w środowisku naukowym i edukacyjnym (z podziałem na studentów, doktorantów, personel medyczny, a nawet pacjentów, jeśli mają oni dostęp do oferty biblioteki); (2) ustalenie wzorców korzystania z biblioteki przez poszczególne grupy użytkowników (wzorce te mogą istotnie się różnić w zależności od grupy i w konsekwencji determinować sposób organizacji usług); (3) poznanie nastawienia i opinii użytkowników na temat poszczególnych funkcji i usług, które oferuje biblioteka; (4) identyfikację optymalnych metod wykorzystania przestrzeni fizycznych i zasobów biblioteki, tak by mogła ona spełniać jak najwięcej funkcji i oczekiwań społeczności akademickiej.

REFERENCE LIST

- Jędrzych J. Ray Oldenburg i jego teoria trzeciego miejsca [Internet]. Warsztaty Bibliotekarskie; [cited 11.02.2021.] Available from: <http://warsztatybibliotekarskie.pedagogiczna.edu.pl/nr-12015-45/ray-oldenburg-i-jego-teoria-trzeciego-miejsca/>
- Trzecie miejsce [Internet]. Wikipedia; [cited 11.02.2021.] Available from: https://pl.wikipedia.org/wiki/Trzecie_miejsce
- Jagodzińska K. Muzea poza murami w kontekście trzeciego miejsca. *Muzealnictwo*. 2018;59:123-31.
- Buck A, Simonjetz M, Kotlarek D. Nowe przestrzenie i nowe technologie : dlaczego warto modernizować biblioteki. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; 2018.
- Roszkowska D. Biblioteka trzecim miejscem? [Internet]. Warsztaty Bibliotekarskie; [cited 11.02.2021.] Available from: <http://warsztatybibliotekarskie.pedagogiczna.edu.pl/nr-22015-46/biblioteka-trzecim-miejscem/>
- Wojciechowski J. Biblioteka w komunikacji publicznej. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; 2010.
- Sobiełga J. Biblioteka publiczna jako asertywna organizacja. In: Wiśniewska A, Paszko A, editors. *Dobra biblioteka publiczna - czyli jaka?* Kraków: Wojewódzka Biblioteka Publiczna; 2006.
- Marzec P. Biblioteki w zmieniającej się rzeczywistości. In: Marzec D, Marzec P, editors. *Biblioteka, współczesność, marketing*. Lublin: Wydawnictwo Polihymnia; 2006.
- Cichoń I, Mielczarek I. Marketing internetowy bibliotek szkół wyższych. In: Wojciechowska M, editor. *Sfera kultury, sfera nauki : współczesny obraz biblioteki*. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek; 2014.
- Chachlikowska A. Kulturotwórcza rola biblioteki naukowej na przykładzie Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. In: Ganińska H, editor. *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji*. Poznań: Biblioteka Główna Politechniki Poznańskiej; 2005.
- Marzec P. Koncepcja marketingu usług. In: Marzec D, Marzec P, editors. *Biblioteka, współczesność, marketing*. Lublin: Wydawnictwo Polihymnia; 2006.
- Lepkowska E, Popławska K. Wizerunek Biblioteki Politechniki Poznańskiej w kontekście działań promocyjnych i etyki zawodu bibliotekarza. In: Wojciechowska M, editor. *Sfera kultury, sfera nauki : współczesny obraz biblioteki*. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek; 2014.
- Ciesielska-Kruczek R. Przestrzeń biblioteczna – miejscem nauki, działalności społeczno-kulturalnej, pracy. In: Wojciechowska M, editor. *Fizyczna przestrzeń biblioteki*. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek; 2013.
- Szczygłowska L. Architektura bibliotek. In: Wojciechowska M, editor. *Fizyczna przestrzeń biblioteki*. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek; 2013.
- Pędich M. Nowe technologie, przestrzeń biblioteki i kultura adaptacji. In: Wojciechowska M, editor. *Fizyczna przestrzeń biblioteki*. Gdańsk: Oficyna Wydawnicza Edward Mitek; 2013.
- Gmiterek G. Biblioteka w środowisku społecznościowego Internetu : biblioteka 2.0. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich; 2012.
- Most L. The Rural Public Library as Place in North Florida: A Case Study. Tallahassee: Florida State University; 2009.
- Gray M. School libraries as the third place. Access. 2017;31(4):36-7.
- Johnson D. School libraries as a third place. *Library Media Connection*. 2010;29(1):106.
- Lin H, Pang N, Luyt B. Is the library a third place for young people? *Journal of Librarianship and Information Science*. 2015;47(2):145-55. doi: 10.1177/0961000614532303
- Fang C. University Library: The "Third Place" for Students. In: *World Library and Information Congress: 74th IFLA General Conference and Council "Libraries without borders: Navigating towards global understanding"* : Programme and Proceedings. Quebec: IFLA; 2008.
- Walker DC. A Third Place for the Law Library: Integrating Library Services with Academic Support Programs. *Law Library Journal*. 2013; 105(3):2013-7.
- Bhirud BG, Gade S, Sagdeo MM. Library In A Medical College: Need To Change With Time. *National Journal of Integrated Research in Medicine*. 2017;8(1):104-8.
- Littleton D, Rethlefsen M. Library Learning Space—Empirical Research and Perspective. *Medical Reference Services Quarterly*. 2008;27(3): 313-21. doi: 10.1080/02763860802198945
- Lawson K. Libraries in the USA as traditional and virtual "third places". *New Library World*. 2004;105:125-30.
- Dalmer N, Meridith G, Baluk K, Gillett J. Aging in (Third) Place with Public Libraries. *PublicLibraries*. 2020;59(4):22-30.
- Fuller-Gregory C. Reimagining the Library as Third Place. *PublicLibraries*. 2020;59(4):9-11.

28. Sakamoto K, Minamidate Y, Nagai T. Messages from a medical library in the earthquake-prone zone. *Tohoku J Exp Med.* 2011;225(2):77-80. doi: 10.1620/tjem.225.77
29. Morehouse School of Medicine Library Renovation [Internet]. Architect; [cited 18.02.2021.] Available from: <https://www.architectmagazine.com/project-gallery/morehouse-school-of-medicine-library-renovation>
30. Library [Internet]. University of Nicosia; [cited 18.02.2021.] Available from: <https://www.med.unic.ac.cy/student-life/library/>
31. Library & Bookstore [Internet]. Tufts University School of Medicine; [cited 18.02.2021.] Available from: <https://medicine.tufts.edu/student-community/library-bookstore>
32. Brownless Biomedical Library [Internet]. University of Melbourne; [cited 18.02.2021.] Available from: <https://www.mcbridecharlesryan.com.au/project/brownless-biomedical-library-university-of-melbourne/>
33. Boston University School of Medicine: Alumni Medical Library [Internet]. spaces4learning; [cited 18.02.2021.] Available from: <https://spaces4learning.com/articles/2019/07/01/boston-university.aspx>

MAJA WOJCIECHOWSKA

Institute of Polish Language and Literature, Faculty of Languages, University of Gdańsk, Poland

Correspondence: maja.wojciechowska@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5340-3722

Dr hab., profesor w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego. Jej zainteresowania naukowe to zarządzanie bibliotekami, marketing instytucji kultury, promocja czytelnictwa, kapitał społeczny. Redaktor naczelna czasopisma „Zarządzanie Biblioteką”, organizator Bałtyckiej Konferencji „Zarządzanie i Organizacja Bibliotek”, członek IFLA Section Management and Marketing, przewodnicząca Komisji Zarządzania i Marketingu SBP, w latach 2006–2013 dyrektor biblioteki Ateneum – Szkoły Wyższej w Gdańsku.

MONIKA ORZOŁ

University of Gdańsk, Poland

Magister filologii polskiej o specjalności media i PR, absolwentka Uniwersytetu Gdańskiego.